

Veronika Honkasalo vas ym.

Kirjallinen kysymys Suomen Israel- ja Palestiina-politiikasta kansainvälisen tuomioistuimen päätöksen jälkeen

Eduskunnan puhemiehelle

Kansainvälinen tuomioistuin ICJ on YK:n tärkein oikeudellinen elin, joka tulkitsee kansainvälistä oikeutta ja ratkaisee valtioiden välisiä kiistoja. Sen päätökset ovat osapuolia sitovia. Kansainvälinen tuomioistuin on siten niin sanotun sääntöperusteisen kansainvälisen järjestelmän keskiössä.

Kansainvälinen tuomioistuin antoi 26.1.2024 välipäätöksen Etelä-Afrikan Israelia vastaan laatimassa kanteessa, jonka mukaan Israel rikkoo Gazassa joukkotuhonnan ehkäisyä ja rankaisemista koskevaa yleissopimusta eli suomeksi sanottuna syyllistyy kansanmurhaan. Tuomioistuin katsoo päätöksessään, että Israelin toimet Gazassa saattavat täyttää kansanmurhan määritelmän. Samalla se vaati Israelia panemaan toimeen kaikki käytettävissään olevat keinot kansanmurhan estämiseksi Gazassa sekä estämään ja rankaisemaan yllytyksen kansanmurhaan.

ICJ määräsi Israelin myös huolehtimaan siviilien suojelemisesta ja varmistamaan humanitaarisen avun perillepääsyn. Tähän mennessä Gazassa arvioidaan kuolleen noin 27 000 ihmistä, joista noin 70 prosenttia on lapsia ja naisia. Lähes yhdeksän kymmenestä gazalaisesta on joutunut jättämään kotinsa, ja valtaosa alueen infrastruktuurista on tuhouttu. Juomavedestä, ruuasta, lääkkeistä ja kaikista perustarvikkeista on huutava pula. YK:n mukaan 400 000 gazalaista näkee nälkää, ja paikoin nälänhädän määritelmä täyttyy. On arvioitu, että nykytilanteen jatkuessa nälkä ja taudit tappavat vielä paljon enemmän ihmisiä kuin Israelin suorat sotatoimet.

Euroopan unioni vaati heti kansainvälisen tuomioistuimen välipäätöksen julkistamisen jälkeen, että Israelin tulee toimeenpanna määräykset täydellisesti, välittömästi ja tehokkaasti. Suomi oli mukana EU-maiden rintamassa. Ulkoministeri Elina Valtonen painotti, ettei tilanne voi "missään nimessä" jatkua ennallaan, ja peräänkuulutti välitöntä humanitaarista tulitaukoa.

Israelin johto on kuitenkin antanut ymmärtää, ettei se aio toimia kansainvälisen tuomioistuimen päätöksen mukaisesti. Israel on systemaattisesti rikkonut kansainvälistä oikeutta ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta koko Gazan sodan ajan ja vuosikymmeniä sitä ennen. On epätodennäköistä, että Israel nyt muuttaisi linjaansa, ellei kansainvälinen yhteisö voimakkaasti painosta sitä siihen.

Benjamin Netanjahun radikaalioikeistolainen ja oikeusvaltiovastainen hallitus vastustaa myös niin sanottua kahden valtion mallia, joka on vuosikymmenten ajan ollut kansainvälisen yhteisön

Kirjallinen kysymys KK 271/2023 vp

peruslähtökohta Israelin ja Palestiinan tilanteen ratkaisemiseksi. Myös EU ja Suomi ovat jälleen viime aikoina korostaneet itsenäisen palestiinalaisvaltion olevan ainoa kestävä ratkaisu. Ulkoministeri Valtosen mukaan "kaikki puheet kahden valtion mallia vastaan ovat ei-rauhanomaisia".

Toistaiseksi Suomi, muut EU-maat tai mikään merkittävä länsimaa eivät ole osoittaneet valmiutta ottaa käyttöön vetoomuksia vaikuttavampia keinoja gazalaisten inhimillisen kärsimyksen lievittämiseksi, tulitauon aikaansaamiseksi saati Israelin akuuttien ja merkittävien kansainvälisen oikeuden loukkausten, sotarikosten ja mahdollisen joukkotuhonnan hillitsemiseksi. Päinvastoin: Israelille annetaan taloudellista ja jopa aseellista tukea, ja muu taloudellinen ja poliittinen kanssakäyminen jatkuu kuten ennenkin. Ristiriita sanojen ja käytännön tekojen välillä on räikeä. Vielä silloinkin, kun niin sanotun monenkeskisen sääntöperusteisen kansainvälisen järjestelmän ylin ja riippumaton oikeudellinen auktoriteetti, kansainvälinen tuomioistuin, on tunnistanut kansanmurhan mahdollisuuden, jatkavat ihmisoikeuksia peräänkuuluttavat valtiot tukeaan Israelille.

* * *

YK:n palestiinalaisia avustava järjestö UNRWA, joka vastaa suuresta osasta Gazan alueen tuesta, on kertonut Israelin epäilevän 12 sen työntekijän osallistuneen terroristijärjestö Hamasin Israeliin 7.10.2023 tekemään hyökkäykseen, joka on yksiselitteisesti tuomittava. Ilmoitus tuli julki samana päivänä kuin kansainvälisen tuomioistuimen päätös. UNRWA:lla on miehityillä palestiinalaisalueilla ja naapurimaiden pakolaisleireillä yhteensä noin 30 000 työntekijää, joista 13 000 Gazassa. Israelin hyökkäys Gazaan on tähän mennessä surmannut yli 150 UNRWA:n työntekijää.

Heti UNRWA:n ilmoitusta seuraavana päivänä kehitysyhteistyöstä vastaava ministeri Ville Tavio ilmoitti Suomen keskeyttävän rahoituksensa järjestölle toistaiseksi. Suomi on sitoutunut tukemaan UNRWA:a viidellä miljoonalla eurolla vuodessa vuosina 2023—2026. Vastaavaan päätökseen on päätyttyä myös ainakin 15 muuta maata, jotka yhteensä vastaavat suurimmasta osasta UNRWA:n rahoituksesta. Rahoitus lakkautettiin, vaikka järjestö oli jo irtisanonut epäilyn kohteena olevat yksilöt ja käynnistänyt asiasta sisäisen tutkinnan.

UNRWA:n rooli Gazan humanitaarisen kriisin hätäavussa on keskeinen. YK:n pääsihteeri António Guterres on vedonnut maailman maihin, jotta ne jatkaisivat kriittisen tärkeää tukeaan, jota ilman UNRWA:n toimintaa joudutaan mahdollisesti jo pian ajamaan alas. Esimerkiksi Belgia, Norja, Espanja, Irlanti ja Luxemburg ovat ilmoittaneet, etteivät ne lopeta rahoitustaan.

Kymmenientuhansien työntekijöiden ja yli kahden miljoonan hädänalaisen palestiinalaisen kollektiivinen rankaiseminen muutaman ihmisen epäiltyjen rikosten vuoksi on kohtuutonta, suhteetonta ja myös vastoin kansainvälisen avustustoiminnan historian yleisiä toimintatapoja. Se on myös korostetun epäjohtonmukaista tilanteessa, jossa räikeitä ihmisoikeusloukkauksia massamittassa tekevän Israelin suuntaan ei ole haluttu käyttää minkäänlaisia taloudellisia painostuskeinoja.

* * *

Kirjallinen kysymys KK 271/2023 vp

Kansainvälisen tuomioistuimen ICJ:n päätös velvoittaa Israelia, mutta se asettaa myös muille YK:n joukkotuhontaa koskevan yleissopimuksen osapuolille velvollisuuden estää ja olla tuke-matta mahdollista kansanmurhaa. Suomi liittyi sopimukseen vuonna 1959. Näin ollen myös Suo-men on toimittava tavoilla, jotka edistävät ICJ:n päätöksen toimeenpanoa, ja pidättäytyttävä toi-mista, jotka ovat sitä vastaan.

Tässä kontekstissa Suomen ja monen muun maan päätös vetää tukensa Gazan tärkeimmältä hu-manitaarisen avun antajalta UNRWA:lta ja rangaista näin kollektiivisesti palestiinalaisia on on-gelmallinen myös kansainvälisen oikeuden ja kansanmurhaa koskevan yleissopimuksen velvoit-teiden näkökulmasta. Vähäpätöistä ei ole sekään, että UNRWA:n toiminnan lakkauttaminen on Israelin hallituksen julkilausuttu tavoite.

Myös Suomen viime vuosina tiivistynyttä asekauppaa Israelin kanssa on viimeistään nyt arvioi-tava uudelleen paitsi moraalisesta ja kansainvälistä poliittisesta perspektiivistä myös kansainväli-sen oikeuden kannalta. Aseteollisen yhteistyön kautta Suomi antaa tukensa ihmisoikeuslouk-kauksille ja mahdolliselle kansanmurhalle, mikä on vastoin sekä kansainvälistä oikeutta että Suo-men omaa lainsäädäntöä. Kansainvälisen tuomioistuimen päätöksen jälkeen asekauppaa on mah-doton perustella. Tämä koskee niin vientiä kuin tuontia.

Kaikki taloudellinen yhteistyö Israelin kanssa lisää maan edellytyksiä jatkaa kansainvälisen oi-keuden vastaista sotaansa, laitonta miehitystä ja mahdollista kansanmurhaa. Toistaiseksi keskus-telua taloudellisista pakotteista on kuitenkin käyty varsin vähän. Venäjän hyökättyä Ukraina-n suuri joukko maita, Suomi mukaan lukien, asetti hyvin nopeasti mittavia sanktioita. Historiassa Suomenkin tukemalla kauppasaarrolla oli keskeinen vaikutus Etelä-Afrikan apartheidpolitiikan lopettamisessa.

Jos ja kun Israel ei noudata kansainvälisen tuomioistuimen päätöstä, kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden perusteita saati kansainvälisen yhteisön ylivoimaisen enemmistön vaatimuksia tulitauosta ja humanitaarisen avun takaamisesta, on vaatimus talouspa-kotteiden asettamisesta Israelille yhä perustellumpi.

Perustuslain 1 pykälän mukaan "Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmis-oikeuksien turvaamiseksi". Suomi on sitoutunut keskeisiin kansainvälisiin sopimuksiin ja sään-töperusteiseen kansainväliseen järjestelmään ja luvannut käsitellä ihmisoikeusrikkomuksia joh-donmukaisesti riippumatta siitä, missä ja kenen toimesta niihin syyllistytään. Orpon hallituksen ohjelmassa painotetaan, että "monenkeskisen kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ja vah-vistaminen ovat Suomen kansainvälisten suhteiden kulmakiviä".

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomai-sen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten Suomen hallitus huomioi kansainvälisen tuomioistuimen Israelin toiminnan tuomit-sevan välipäätöksen ja edistää sen välitöntä ja täydellistä toimeenpanoa,

miten Suomi muuttaa politiikkaansa suhteessa Israeliin ja Gazan tilanteeseen kansainvä-lisen tuomioistuimen välipäätöksen seurauksena varmistaakseen, että Suomi täyttää kan-

Kirjallinen kysymys KK 271/2023 vp

sainvälisen oikeuden mukaiset velvoitteemme ja että emme edes välillisesti tue toimintaa, joka saattaa täyttää kansanmurhan tunnusmerkit,

lopettaako Suomi kaiken asekaupan ja sotilasteollisen yhteistyön Israelin kanssa, kunnes Israel on osoittanut kunnioittavansa kansainvälisen tuomioistuimen päätöstä ja kansainvälistä oikeutta,

milloin ja millä ehdoin Suomi palauttaa tukensa YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestölle UNRWA:lle,

mitä konkreettisia toimia Suomi tekee humanitaarisen avun perille pääsyn varmistamiseksi Gazaan ja

aikooko Suomen hallitus edistää EU:ssa ja laajemmin kansainvälisessä yhteisössä taloudellisia pakotteita Israelia vastaan, mikäli maa ei ala välittömästi noudattaa kansainvälistä oikeutta ja kansainvälisen tuomioistuimen sitovaa päätöstä?

Helsingissä 2.2.2024

Veronika Honkasalo vas
Laura Meriluoto vas
Mai Kivelä vas
Minja Koskela vas
Aino-Kaisa Pekonen vas
Merja Kyllönen vas
Timo Furuholm vas
Li Andersson vas
Hanna Sarkkinen vas